



Universitetet
i Stavanger

FAKULTET FOR UTDANNINGSVITENSKAP OG HUMANIORA

BACHELOROPPGAVE

Studieprogram: **Barnehagelærerutdanning**

Høst 2021

Åpen/ Konfidensiell

Forfatter(e):

.....
signatur forfatter (e)

Kandidatnummer(e): **1389**

Veileder(e): **Sara Esmaeli**

Fagansvarlig: **BBDBAC Sara Esmaeli**
BBLBAC Marianne Ree

Tittel: «**Hvordan tilrettelegger pedagogisk leder for å inkludere flerspråklige barn i rollelek?**»

Engelsk tittel:

Emneord:

Inkludering
Flerspråklige barn
Rollelek

Side tall: **35**

+
6
Vedlegg/annet:

Stavanger, **30.12.2021**

.....
dato/år

Sammendrag

I min bacheloroppgave har jeg belyst følgende problemstilling: «Hvordan tilrettelegger pedagogisk leder for å inkludere flerspråklige barn i rollelek?» Til å besvare problemstillingen har jeg brukt metoden kvalitativt forskningsintervju. Jeg intervjuet to pedagogiske ledere.

Informantene trakk frem flere elementer, som for eksempel at gjennom rollelek kan barn delta i ulike roller. Rollelek bidrar til å inkludere barna når noen av barna har vanskelig med å komme med i leken. Rollelek er en stor arena for flerspråklige barn sin språkutvikling, felles inkludering og deltagelse. Ansatte i barnehagen må være nære barna i grupper, observere det som skjer, gi støtte, gi tid og rom, og passe på at alle barna blir inkludert. Barna må få anerkjennelse av sine behov, og få lov til å medvirke i prosessen. De flerspråklige barna bør på det som gjelder medvirkning kunne få kjennskap til sitt språk og kultur uttrykk. Samtidig vil viktige forutsetninger være at de ansatte lærer barna å ha gjensidig respekt for hverandre, lærer av hverandre, sørger for at barna og føler seg sett og blir anerkjent for den de er. På bakgrunn av intervjuene lærte jeg at gjennom inkludering opplevde barna å forstå sin tilhørighet i gruppen og i fellesskapet. De måtte akseptere andre sin tilhørighet, de fikk anerkjennelse, respekt for «forskjelligheter», og opplevelse av å leve sammen i fellesskap. Den opplevelsen barn får i barnehagen, er viktig der og da, men også kjempeviktig for senere i livet.

Innhold

Sammendrag.....	2
1. Innledning.....	5
1.1. Bakgrunn for valg av tema.....	5
1.2. Problemstilling og avgrensning.....	5
1.3. Oppgavens oppbygning.....	5
2. Teori.....	7
2.1. Flerspråklige barn.....	7
2.2. Inkludering.....	7
2.2.1. Tilhørighet.....	8
2.2.2. Felleskap.....	8
2.3. Fravær av inkludering i barnehagen.....	9
2.4. Rollelek og tilrettelegging.....	10
3. Metode.....	11
3.1. Kvalitativt forskningsintervju.....	11
3.2. Utvalg.....	11
3.3. Datainnsamling- gjennomføring av intervju.....	12
3.4. Analyser.....	13
3.5. Forskingsetikk.....	13
3.6. Validitetsvurderinger.....	14
4. Empiri.....	16
4.1. Flerspråklige barn.....	16
4.1.1. Flerspråklige barn har ulik språklig bakgrunn.....	16
4.1.2. Flerspråklige vokste opp med mer enn et språk.....	16
4.2. Inkludering.....	16
4.2.1. Alle blir med, og alle kjenner tilhørighet.....	16
4.2.2. Inkludering av deltakelse i felleskapet og anerkjennelse av behov.....	17
4.3. Fravær av inkludering.....	17
4.3.1. Når barn selv går ut eller ikke får delta.....	17
4.3.2. Når barna ikke får være med og ikke får anerkjent sitt behov.....	17
4.4. Rollelek og tilrettelegging.....	18
4.4.1. Rollelekens betydning for informant A og B.....	18
4.4.2. Rolleken bidrar til inkludering, språkutvikling og opparbeide tilhørighet.....	18
4.4.3. Rolleken skaper indre bilder og trener her og nå situasjoner.....	18
4.4.4. Legger til rette rollelek gjennom å dele alle barna i små grupper.....	18
4.4.5. Legger til rette rollelek gjennom å gi tid og rom.....	19

4.4.6. Ansatte sine ansvar i inkludering av flerspråklige barna i rollelek.....	19
5. Drøfting.....	21
5.1. Flerspråklige barn.....	21
5.2. Inkludering.....	22
5.3. Fravær av inkludering.....	24
5.4. Rollelek og tilrettelegging.....	25
6. Avslutning.....	30
7. Litteraturliste.....	31
8. Vedlegg.....	32
8.1. Intervjuguide.....	32
8.2. Somtykkeskjema.....	33

1. Innledning

1.1. Bakgrunn for valg av tema

Jeg valgte temaet ut ifra erfaringen jeg i løpet av de siste årene har fra praksis i forskjellige barnehager gjennom studiet. Jeg har dermed fått sett litt hvordan pedagogiske ledere inkluderer flerspråklige barn i rollelek. I flere av praksisbarnehagene så jeg pedagogiske ledere brukte ulike måter for å inkludere flerspråklige barn i rollelek, og gi dem fellesskapsfølelse. Det var veldig interessante og lærerik. Derfor vil jeg ha mer kunnskap om dette, og få mer informasjon gjennom intervju av to pedagogiske ledere sine erfaringer.

Når jeg har lest teori og hørt forelesninger er det også dette temaet som interer meg mest. På bakgrunn av litteratur knyttet til inkludering av flerspråklige barn i rolleleken, ble jeg interessert og nysgjerrig på om inkludering blant flerspråklige barn forekommer i barnehager.

1.2. Problemstilling og avgrensning

Problemstillingen er avgrenset ved at jeg har valgt å ta utgangspunkt i inkludering av flerspråklige barn i rollelek. Jeg skal vise hva teorier og forskere sier om hvordan flerspråklige barn i rolleleken inkluderes. Flerspråklige barn betyr i denne oppgaven barn som har to eller flere språk. Inkludering i rollelek vil her si at når to eller flere barn blir inkludert i rollelek og opplevelser sammen.

1.3. Oppgavens oppbygning

Jeg skal dele oppgaven i fem kapitler: I første kapittel vil jeg gjøre rede for relevant teori. Her vil jeg gi definisjon på viktige begrep i tilknytning til intervjuene. I kapittel to kommer metode som inneholder intervjuene, datainnsamling, analyser, etikk og validitetsvurderinger. I dette kapitlet vil teori bli knyttet opp til min undersøkelse. Deretter vil jeg i kapittel tre presentere empirien og selve intervjuene. I kapitlet om empirien viser jeg til det informantene sier og mine notater. Deretter i kapittel fire drøfter og diskuterer jeg materialet i lys av teori for å besvare problemstillingen, og gi resultatet av empiri og

analysen. Til slutt har jeg en avslutning som oppsummerer teori, intervju og problemstillinger sett i lys av dette.

2. Teori

2.1. Flerspråklige barn

Mangfold er et stort tema. Uttrykket er en paraply som dekker både barna med flerspråklighet og barn med spesielle behov. Flerspråklige barn er en stor gruppe i norske barnehager over hele landet. Med «Flerspråklige» menes barn som har andre språk hjemme enn det snakkes i barnehagen. Mange forskere har skrevet om dette, og det finnes veldig mye teori. I rammeplanen, barnehageloven og stortingets meldinger står det skrevet mye om flerspråklige barn. Utdanningsdirektoratet har i en artikkel på hjemmesiden på internett gjengitt følgende definisjon av minoritetsspråklige, jf. Meld.St.6 (2012-2013): «Minoritetsspråklige elever er barn, unge og voksne innenfor grunnopplæringens område som har et annet morsmål enn norsk eller samisk». Høigård (2019) skriver at: Ordet minoritet kan lett oppfattes som noe negativt. Hun mener det er bedre å skrive barn med et annet språk enn norsk. I barnehagen skal alle være inkludert i fellesskapet på like fot (s.139). Samtidig eller simultan flerspråklighet brukes som betegnelse når barn møter mer enn ett språk i spedbarnsalderen (Høigård, 2019, s.141). Høigård (2019) skriver at: Barn kan og møte mer enn ett språk i spedbarnsalderen som morsmål. I lovverk, læreplaner og rammeplan for barnehagen brukes begrepet morsmål. Morsmål baserer seg på hvilket språk en person først har etablert langvarige språklige kontakter til. Morsmål er også det språket en person har etablert et forhold til som sitt eget (s.140). Det språket barn har lært seg først og identifiserer seg er deres morsmål (Skutnabb-kangas 1986, s.3, referert i Høigård, 2019, s.140). Hvis foreldrene snakker hvert sitt språk, kan det være slik at barna identifiserer seg både med foreldrenes språk og med storsamfunnets språk (Høigård, 2019, s.140). «Identitet handler om hvem vi er, om hvordan vi oppfatter oss selv» (Larsen, A. K. og Slåtten, M. V., 2015, s.111).

2.2. Inkludering

I mange teoretiske framstillinger er det skrevet mye om inkludering. Når vi snakker om inkludering i sosiale sammenhenger som i barnehagen, skolen, arbeidslivet og i ulike samfunnsarenaer ellers, tas det utgangspunkt i at begrepet har en ideologisk målsetting om at alle skal være med. Man kan snakke om inkludering innenfor barnehagen, men også om barnehagen som en viktig inkluderende arena med og for samfunnet (Ivar Morken, 2016,

s.165). I tillegg i rammeplanen for barnehagen (2017), under tilrettelegging av allmennpedagogisk behandling for barn som trenger ekstra støtte (s. 27), står det: Det legges også til rette for sosial deltakelse i barnehagen. Ivar Morken (2016) forklarer at: Barnehagens innhold tillater at ulike barn kan delta ut fra egne behov og forutsetninger. Inkludering handler om å ta bort forskjeller mellom mennesker (s. 165). Gjennom inkludering alle barn blir med, kjenner tilhørighet og deltakelse i fellesskapet og anerkjennelse av behov. I rammeplanen for barnehagen (2017), under demokrati (s.11), står det: «Barnehagen skal fremme demokrati og være et inkluderende fellesskap der alle får anledning til å ytre seg, bli hørt og delta.»

2.2.1. Tilhørighet

Tilhørighet er et viktig og sentralt tema i samfunnet, og ikke minst i barnehagen. Öhman M. (2011) forklarer at: Alle har barn et grunnleggende behov for å bli sett, lyttet til, forstått, bli tatt på alvor, respektert og kjenne nærhet og fellesskap (s.106). Barn har et iboende behov for tilhørighet. Tilhørighet handler om lekens sosiale aspekter, som kan medvirke til at barna gleder seg over å være sammen, herme etter og imitere hverandres aktiviteter, fremfor alt kroppsbevegelser. Alt dette kan gi en følelse av tilhørighet (Öhman, M. 2011, s.106). I barnehagen kan barn få tilhørighet, en følelse av at de hører til et sted. Der kan de ansatte hjelpe barna å komme til, og den opparbeidede trygghetsfølelsen vil barna kunne ta med seg i andre situasjoner og i samhandlinger med andre. Gjennom leken utvikler barna sitt selvuttrykk, og gjennom fortrolighet etableres ofte mer varige vennskap mellom noen av barna (Guss 2010, referert i Öhman 2011, s.106).

2.2.2. Felleskap

Mange fagpersoner og teoretikere har skrevet mye om felleskap i barnehagen. Det finnes også inne i styringsdokumentet – barnehageloven og rammeplanen. I rammeplanen for barnehagen (2017), under demokrati (s.11), står det: Barn skal få mulighet til å utvikle forståelse for samfunnet og den verden de er en del av, gjennom å delta i barnehagens fellesskap. I rammeplanen for barnehagen (2017), under avsnittet for vennskap og fellesskap (s.19), står det: I positivt samspill med barn og voksne skal alle barn kunne erfare å være avgjørende for fellesskapet i barnehagen. Det betyr at barnehagen har stort ansvar for å jobbe for fellesskapet. Johansson, E. et al. (2015) skriver om det, legger

barnehagen dannelsesprosessene til grunn der forventes at de ansatte skal sette barn i stand til "å se seg selv som et verdifullt medlem av fellesskapet" (Ibid., 2011, s.15, referert i Johansson, E. et al., s. 160)

2.3. Fravær av inkludering i barnehagen

Det motsatte av inkludering er ekskludering eller fravær av inkludering. Fravær av inkludering kan gå fra voksne til barn, fra barn til barn, eller at barna selv går ut av en gruppe. For det første kan det ses på som fravær av inkludering når voksne har tatt en bestemmelse over hodene på barna, eller når barn blir holdt utenfor. Einar Sundsdal (2016) skriver at: Pedagogisk sett er det karakteristisk at det hele tiden er en forbindelse mellom heteronomi (at andre bestemmer) og autonomi (at man selv bestemmer). Det betyr at noen ganger barn kan bestemme selv, og andre ganger bestemmer voksne for barna (s. 225). Johansson, E. (2013) forklarer at: Barnehagen skal se på barnet som et medmenneske og en meningsskapende person med behov og interesser, men om man anser at voksne vet best, må man avgjøre hva som er best for barnet. Det er slik at barnets hensikter enkelte ganger er irrasjonelle, og ikke helt kan tas på alvor (s. 58). Barn skal respekteres som medmennesker og fullkomne mennesker. Voksen bør inn for barnesynet prøver å skape et rom for barns medvirkning (Johansson, E., 2013, s.59). Sjøvik (2008) forklarer at: I barnehagen skal vi bygge verdiene på den kristne etiske grunnverdien. Vi skal gi omsorg til alle barn fordi de alle har en verdi, og har forskjellige behov (s.38). Vi skal være klar over at barn er forskjellige, og respektere barns rett til å være seg selv (Sjøvik, 2008, s.38-39). For det andre kan fravær av inkludering gå fra barn til barn. Öhman M. (2009) forklarer at: Ofte mener barn at den som starter leken, eier den, og dermed har retten til å bestemme hvordan den skal lekes og hvem som får være med i den. Barn mener at dersom noen forstyrrer, eller rett og slett ødelegger for dem som leker, har de rett til å utestenge han eller henne, altså en rettfærdiggjøring av utestengelse (s. 103). Det tredje er at barna selv går ut av en gruppe. Stangeland E. B., et al. viser til funn at språklig mestring og sosial kompetanse er nøklene til deltakelse. Barn med svake språklige ferdigheter synes å falle utenfor lek og samspill med andre (Stangeland E. B., et al., 2014, s. 103).

2.4. Rollelek og tilrettelegging

Rollelek kalles symbollek, sosiodramatisk og sosial fantasilek (Öhman, M., 2012, s. 121). Rollelek er viktig på mange områder. En av de lekene som har vært veldig viktig for barnas sosiale, emosjonelle og kognitive utvikling er rolleleken (Høigård, 2019, s. 70). Det er også bra, både med tanke på språkutvikling, samhold, og involvering, at barn deltar i rollelek. Rollelek er tett sammenvevd med utviklingen av sosial kompetanse. Barn vil gjennom deltakelse i lek utvikle sosiale og språklige koder som igjen påvirker barnets selvoppfatning (Lillemyr, 2004, referert i Kompendium – BULL 1 s. 2296). Rolleleken kan barn leke alene også, for eksempel når barn leker med miniatyrfigurer og andre små leker, kan de la figurene få liv og stemme. Barn snakker «egosentrisk tale» (Høigård, 2019, s. 68). I nyere forskning har det vært søkelys på hvordan barn i rollelek utvikler relasjonelle ferdigheter som det å kunne kommunisere, planlegge, samarbeide og gjennomføre ideer sammen med andre (Ruud, 2012, referert i Høigård, 2019, s. 71). Høigård (2019) forklarer at: «Gjennom rollelek får barnet også bearbeidet inntrykk og konfliktstoff, og kan finne løsninger som er tilfredsstillende både kognitivt og følelsesmessig» (s.70).

3. Metode

Dette kapitlet er viktig for å forstå sammenhengen mellom problemet som skal løses og valg av metode. I tillegg er valget av metode et viktig verktøy i møte med noe forskeren vil undersøke (Dalland, 2020, s. 54). Når vi trenger å samle inn data for å få informasjon til undersøkelsen vår, hjelper metoden oss (Dalland, 2020, s. 54). For å innhente datamateriale har jeg anvendt kvalitative metodene. Målet med de kvalitative metodene er å fange opp mening og opplevelse, men det kan ikke kvantifiseres eller måles (Dalland, 2020, s. 54). Kvalitativt intervju ut fra problemstillingen er den metoden som jeg benytter for å innhente funn fra barnehager. Kvalitativt intervju setter meg i nær kontakt med praksisfeltet, og dette vil i denne sammenhengen gi meg en forståelse og dybde av problemstillingen (Dalland, 2020, s. 54).

3.1. Kvalitativt forskningsintervju

Til å kunne svare på problemstillingen min: hvordan tilrettelegger pedagogisk leder for å inkludere flerspråklige barn i rollelek, har jeg brukt metoden kvalitativ metode ved hjelp av empiri gjennom intervju. De kvalitative intervjuer kan man gjøre gjennom samtale mellom to personer om et tema som opptar dem. Da kan vi forstå verden sett fra intervjupersonens side også. Samtalen har mye som mål. I tillegg til blant annet å utveksle synspunkter om temaet, også skape mening og forståelse, som igjen fører til kunnskap (Dalland, 2020, s.68).

3.2. Utvalg

Jeg sendte en e-post til fem ulike barnehager i Stavanger for å samle informasjon, men ingen av barnehagene svarte via e-post. Etter to dager bestemte jeg meg for å ringe til barnehagene. To av barnehagenes avdelingsledere aksepterte. Avdelingslederne sendte forespørselen videre til pedagogisk leder i sine barnehager. Etter at jeg fikk positivt svar fra de to pedagogiske lederne, sendte jeg samtykkeskjemaer. I skjemaet ble deltakerne stilt spørsmål om frivillig deltagelse i et forskningsprosjekt fra praksisen i hverdagen, og informert om at de kunne trekke seg. Det inneholdt også praktisk informasjon om anonymitet og taushetsplikt.

Jeg intervjuet to pedagogiske ledere i to forskjellige barnehager i Stavanger. Disse to pedagogiske lederne vil i denne oppgaven blir referert som informant A og B, og de anonymiseres i likhet med deres barnehager. På denne måten vil det ikke være mulig for leserne å identifisere verken barnehagen eller de to nevnte ansatte der.

Informant A: Pedagogisk leder

Utdanning: Barnehagelærerutdanning

Arbeids aldersgruppe: 3 år (barn født i 2018)

Informant B: Pedagogisk leder

Utdanning: Barnehagelærerutdanning (Pågående videreutdanning)

Arbeids aldersgruppe: 3-6 år

3.3. Datainnsamling- gjennomføring av intervju

For å samle inn datamaterialet var jeg personlig til stede i barnehagen i arbeidstiden. Vi måtte finne et stille rom eller kontor på avdelingen slik at intervjuene kunne foregå uforstyrret. Jeg startet med å presentere meg selv før jeg gikk til hovedtemaet i intervjuguiden. Så snakket vi litt om innholdet i samtykkeskjemaet. Noen av det jeg informerte informantene om var anonymitet, at de kunne trekke svarene, og trekke seg fra hele intervjuet uten å måtte oppgi grunn. Etter at informantene skrev under på samtykkeskjemaet, startet jeg med å informere om hvordan intervjuet skulle gjennomføres. For å gjøre det enkelt og greit startet jeg med å spørre om informantens bakgrunn, blant annet om informantens utdanning, arbeidssposisjon, og avdeling. I intervjuene benyttet jeg meg av intervjuguide som jeg har laget. Dalland (2020) skriver at: «Intervjuguiden skal lede deg gjennom intervjuet. Det er samtaleformen, det å skape kunnskap gjennom intervjuprosessen, som kjennetegner det kvalitative intervjuet» (s.83). Mitt utstyr for å samle inn datamaterialet under intervjuet var penn og papir. Intervjuene tok ca. 45 minutter. Intervjuene gikk fint for seg, og jeg fikk samlet dataene.

3.4. Analyser

Hensikten med analysedelen er å skaffe seg orden og oversikt i materialet. I analyser er det viktig å få fram innholdet i empirien. En analyse er en hjelp til oss med å finne ut hva intervjuet har å fortelle (Dalland, 2020, s. 94). Dalland (2020) skriver at: «Grunnlaget for analysen legges allerede i intervjuguiden. Du har tanker om hva du ønsker å vite i møte med intervjupersonen, og svarene skal bidra til å belyse problemstillingen» (s. 94). Derfor var det viktig at jeg på en konkret måte gjør problemstillingen i empirien i min oppgave tydelig. Jeg måtte vise hvordan jeg kom fram til intervjuet. Derfor vil jeg også prøve gjengi så konkret og korrekt som mulig svarene fra intervjuet. Jeg leste gjennom materialet flere ganger for å være sikker på at jeg hadde forstått alle detaljene i svarene til intervjupersonene på mine spørsmål. Dalland (2020) skriver at: «Intervjuet har som formål å få frem meningen med sentrale temaer i intervjupersonens livsverden» (s.70). I intervjuguiden hadde jeg tre hovedtemaer. Det som omhandler flerspråklige barn og inkludering og fravær av inkludering, og rollelek og tilrettelegging. De hovedtemaene er sentrale for oppgaven min. Jeg fant både likheter og ulikheter gjennom intervjuene. Felles for begge informantene var at de har mye felles tanker om temaet, men litt forskjellige svar og måter å legge det fram på. Jeg skal videre legge frem resultatene, og deretter drøfte funn i lys av teori.

3.5. Forskningsetikk

Etikken er viktig for gjennom normene å ta vurderinger på hva som er riktig og galt i livsførsel. Den gir oss veiledning og grunnlag for vurderinger før vi handler, når vi blir stilt overfor vanskelige avgjørelser i livet (Dalland, 2020, s. 168). Ifølge Dalland (Dalland, 2020, s.168): Ethiske vurderinger gjennom normene tar for seg alle sider ved forskningen, fra planlegging og valg av problemstilling, til hvilke metoder som brukes, samt hvordan resultatene kan tenkes anvendt og rapportert. Etikk dreier seg om prinsipper, regler og retningslinjer om forholdet mellom mennesker; hva vi kan og ikke kan gjøre mot hverandre.

Med vurdering av forskning opp mot samfunnets normer og verdier, er forskningsetikk et slikt etikkområde som danner grunnlag for utforming, handling og gjennomføring (Dalland, 2020, s.168). Forskningsetikk handler om mer enn å følge regler mens jeg samler inn data. Jeg må tenke gjennom hvilke etiske utfordringer arbeidet mitt medfører, og hvordan jeg kan håndtere informantene best mulig. De forskningsetiske retningslinjene kan sammenfattes i

tre typer hensyn som vi må tenke gjennom; for det første informantens rett til selvbestemmelse og autonomi. Det er viktig for resultatet at informantene har forstått informasjonen, og samtykker til å delta frivillig. De kan også på et hvilket som helst tidspunkt kunne trekke seg uten å begrunne det, og uten noen form for ubehag eller negative konsekvenser (Dalland, 2020, s. 173-174). Jeg forklarte til informantene deres rett til å kunne trekke seg fra svarene og hele intervjuet uten måtte oppgi grunn. Det andre er forskerens plikt til å respektere informantens privatliv. Deltakerne skal kunne være sikker på at forskeren ivaretar konfidensialitet. Opplysningene i undersøkelsen skal ikke identifiseres personene. All informasjon må anonymiseres grundig (Dalland, 2020, s.172). Jeg har som nevnt i oppgavens punkt 3.2 anonymisert barnehagene, og de pedagogiske lederne i barnehagene blir omtalt som informant A og B. Det tredje er forskerens ansvar for å unngå skade. Dette punktet er særlig relatert til medisinsk forskning, men prinsippet gjelder i alle sammenhenger innen forskning. For eksempel ved at man i intervjuet kan berøre sårbare og følsomme områder som det kan være vanskelig å bearbeide og komme seg ut av igjen. De som deltar i undersøkelser, skal utsettes for minst mulig belastning. I min oppgave har det ikke skjedd at informantene blir utsatt for unødvendig belastning. Alt har gått bra under intervjuene.

3.6. Validitetsvurderinger

Først og fremst må man sette i gang og tenke på hvordan undersøkelsen kan gjennomføres fra start til avslutning. Det inkluderer å være selvkritisk til gjennomføring av undersøkelsen (Dalland, 2020, s. 57). Jeg foretok altså intervju av to pedagogiske ledere i to ulike barnehager. Informantene svarte på spørsmålene ut ifra sine forskjellige perspektiver, tenker da på deres opparbeidede holdninger, kunnskaper og erfaringer. Dette kan påvirke hvilke data jeg sitter igjen med. Den kvalitative metoden vil også kunne påvirkes av meg, det vil si av forskeren sin personlighet (Dalland, 2020, s. 57). Intervjuene gjort i to ulike barnehager av to ulike personer vil derfor kunne påvirke datamaterialet.

Dalland (2020) skriver: «Intervjueren må ikke bare tolke det som sies, og måten det sies på, men også registrere og tolke stemmebruk, mimikk og andre kroppslige uttrykk» (s. 71). Universitetene har bestemt at det ikke er lov til å ta lydopptak. Det var vanskelig å få med seg ord for ord i detalj om hva informantene sa mens jeg gjorde mine notater. Det var i det

hele tatt heller ikke enkelt å få anledning til å tolke intervjupersonen sitt kroppsspråk og tonefall hele tiden. Likevel fikk jeg notert ned alle de viktigste poengene til problemstillingen som kom fram i intervjuet med informantene A og B.

4. Empiri

Gjennom dette kapitlet skal jeg presentere de empiriske funn. Empirien kommer fra de to informantene som jeg intervjuet, den blir delt inn i tre hovedkategorier. Jeg har også underkategorier til for å få en bedre struktur. De tre hovedkategoriene er: Flerspråklige barn, inkludering og fravær av inkludering, og rollelek og tilrettelegging. Informantene i intervjuet ble som nevnt gitt betegnelsene informant A og B.

4.1. Flerspråklige barn

4.1.1. Flerspråklige barn har ulik språklig bakgrunn

Informanten A sa at noen av de flerspråklige barna har foreldre med ulik språklig bakgrunn som engelsk, tysk, russisk, og spansk og så videre. Det er uansett slik at de fleste snakker noe norsk hjemme, uavhengig av foreldrenes bakgrunn. Her var det litt forskjellig fra familie til familie når det gjelder hvor mye barna bruker sine foreldres morsmål hjemme sa, informanten A.

4.1.2. Flerspråklige vokste opp med mer enn et språk

Informant B forklarte at, blant de flerspråklige barna på avdeling, vokste de fleste opp med mer enn et språk. De har brukt norsk språk i barnehagen, og det andre språket hjemme. De to eller flerspråklige barna i informant B sin avdeling har mange ulike språk som barna bruker hjemme, for eksempel engelsk, spansk, amharisk, arabisk og tysk og så videre. Noen av barna hos dem snakker faktisk også to språk hjemme i tillegg til norsk språk i barnehagen.

4.2. Inkludering

4.2.1. Alle blir med, og alle kjenner tilhørighet

Informant A sa at inkludering betyr at alle blir med, og at alle kjenner tilhørighet til grupper av barn. Det vil si at alle barn har noen de kjenner, og at de dermed har mulighet for å bli sett. Opplevelser av barnas inkludering fra informant A: På avdelingen har inkludering blitt en del av hverdagen. Informant A sa at inkludering er med i dagens plan for alle barna. Det er inkludering av barn i ulike aktiviteter, spesielt for de flerspråklige barna som ikke hadde nok språkutvikling.

4.2.2. Inkludering av deltakelse i felleskapet og anerkjennelse av behov

Informant B sa at inkludering betyr deltakelse i felleskapet, at alle skal bli sett, og få anerkjennelse av sine behov. I tillegg sa informant B at inkludering medfører å ta hensyn til individuelle forskjeller, fordi barn har ulike behov. Informant B sin opplevelse er at de ansatte på avdelingen har søkelys på inkludering. Avdelingen vår har mange flerspråklige barn, så vi trenger å legge til rette for felleskap og sosialt samspill mellom barna, sa informant B.

Informant B kom med konkret eksempel på hvordan de forsøkte å inkludere de flerspråklige barna. Barna og de ansatte på avdelingen teller av og til på ulike språk som barna og de ansatte kan. På avdelingen har vi også hengt opp på veggen de ulike landene sine nasjonale flagg. Det er noen av de små tingene vi har gjort på avdelingen. Vi vet om hvor mye som følger barns identitet på de små tingene som vi gjør i barnehagen, sa informant B.

4.3. Fravær av inkludering

4.3.1. Når barn selv går ut eller ikke får delta

Informant A sa at på fravær av inkludering kan være når ansatt har tatt bestemmelse over hodene på andre. På den måten kan barn bli fratatt muligheten til å delta. Informant A sa at grunner til fravær av inkludering kan skje når et enkelt barn selv går ut av en aktivitet. Det kan også skje når ikke alle barna har lyst til å være sammen med barnet. De barna som gikk ut av aktiviteten var kanskje på en måte inne, men i virkeligheten hadde de ikke fått være med i prosessen av de andre barna.

4.3.2. Når barna ikke får være med og ikke får anerkjent sitt behov

Informant B sa at fravær av inkludering kunne være når barna ikke får være med i aktiviteten, og dermed ikke får den muligheten som barna ville ha. Fravær av inkludering kunne skje når barn ikke har fått anerkjennelse av sitt behov, sa informant B. Det kan skje også for de barna som er veldig stille, eller ikke har hatt nok språkutvikling. De stille barna kan ha lettere for å komme ut av en barnegruppe, få lite rom, eller bli glemt. Et følte seg ikke helt klar til å delta fullt ut i barnegruppen, sa informant B. I tillegg sa informant B at mange ansatte lett blir veldig opptatt av barna som snakker høyt og er veldig aktive.

4.4. Rollelek og tilrettelegging

4.4.1. Rollelekens betydning for informant A og B

Informant A sa at det å være med i rollelek betyr at barna som er med tar en karakter inn i en rolle, eller gjør noe levende gjennom å være aktive i rollelek. Informant B sa at rollelek er en fantasi der barn kan klare å leke seg litt vekk fra her og nå situasjoner.

4.4.2. Rolleken bidrar til inkludering, språkutvikling og opparbeide tilhørighet

Informanten A sa at rolleken gjør så mange ting for barna. Gjennom rollelek kan barn delta i ulike roller. Den bidrar til å inkludere barna når noen av barna har vanskelig med å komme med i leken. Den er viktig både for språkutviklingen og skaper samhold ved å involvere barna, sa informant A. Rollelek er spesielt viktig fordi barna kan få opparbeide seg en tilhørighet til sine lekekamerater og ansatte i barnehagen. Det vil også ta barna med i felleskapet. Hvis vi har en god rollelek, så kan et enkelt barn reise seg opp selv, og leke sammen med andre barn innenfor gruppen. Dersom noen av barna ikke vil leke med et eller flere barn, kan den ansatte sette i gang en rollelek, og gi støtte. Barna vil da gjerne ha en plass i rolleleken. Det er spesielt viktig for de flerspråklige og de stille barna som har lettere for å kunne falle utenfor leken.

4.4.3. Rolleken skaper indre bilder og trener her og nå situasjoner

Informant B sa at rollelek har kjempeviktig betydning for å greie å skape indre bilder. Rollelek er en kjempestor arena for barn sin språkutvikling, felles inkludering, og deltagelse. Rollelek har også å gjøre med bruk av deres fantasi, å klare å få til noe, og trene seg i her og nå situasjoner, sa informant B. Hvis noen barn trenger mer støtte fra ansatte, så kan de ansatte i barnehagen observere og sette seg inn i rolleleken. De kan styre situasjonen slik at barna blir klare til å delta. På den måten sørger de for at barnet ikke faller utenfor i leken, sa informant B.

4.4.4. Legger til rette rollelek gjennom å dele alle barna i små grupper

Informant A sa at på avdelingen vår legger vi til rette rollelek for flerspråklige barn gjennom at vi deler alle barna inn i små grupper. Det er fordi det da er enklere å få aktivisert alle barna

i rolleleken. I mindre grupper kan barna få hjelp av ansatte. Barna ønsker også gjerne å delta i rollelek i små grupper. I store grupper kan det være vanskeligere for alle barna og delta i rollelek, sa informant A. Rolleken kan barna leke over alt. Barna trenger ikke alltid andres initiativ til en lek, de kan for eksempel selv bygge hus, leke familie og besøke andre, sa informant A. Barna kan også selv starte gjemmeleken. Denne leken kan engasjere voksne og barn, spesielt hvis de ikke har så mye språk. Barna kan også late som de er et dyr når de ikke har nok ord å bruke i rolleleken. Deltakelser i rollelek gir rom for utvikling, og skaper fellesskapsfølelser for alle, sa informant A.

4.4.5. Legger til rette rollelek gjennom å gi tid og rom

Informant B gav et eksempel på hva de hadde gjort på avdelingen hennes. Det var en dag en av de pedagogiske lederne foreslo for barna at «i dag skal vi leke butikk». Etter litt diskusjon om hvilken type butikk, ble alle enige om matbutikk. Den pedagogiske lederen delte barna i mindre grupper. Gruppe 1 var «ansatte i butikken», og gruppe 2 «kunder som kjøper matvarer fra butikken». Leken vår fungerte bra sa informant B. Gjennom denne leken fikk alle barna inkludering. Den pedagogiske lederen fikk også anledning til å gi «blomster til barna» underveis, og har her gitt barna tid og rom, sa informant B.

4.4.6. Ansatte sine ansvar i inkludering av flerspråklige barna i rollelek

Informant A sa at de på avdelingen har laget ukeplaner og dagsplaner, som gjør at de kan klare å følge opp tanken om inkludering. Ansette i barnehagen må noen ganger støtte barn med ord eller med andre ting i rolleleken for at alle skal bli inkludert. Det kan også selv delta i rolleleken, legge til rette, og styre den hvis nødvendig, sa informant A.

Informant B informerte om at de ansette i avdelingen også jobber nære barna i grupper, ikke bare som observatører. De gikk inn i rolleleken, og ble med hele veien. Vi voksne må ha tid til å engasjere seg. Da vil barna på en måte kunne få anerkjennelse av sine behov, sa informant B. Barna må få lov til å medvirke i prosessen, og vi må se behovet for anerkjennelse. I tillegg sa informant B at det er et spesielt behov for å følge de flerspråklige barna på det som gjelder medvirkning, og at barna bør kunne få kjennskap til sin kultur.

Pedagogene i informant B sin barnehage hadde jevnlige møter, og inkludering av flerspråklige var med i årsplanen.

5. Drøfting

I drøftingskapittelet skal jeg drøfte empirien i lys av teori. Drøfting blir delt inn i hovedkategoriene flerspråklige barn, inkludering og fravær av inkludering, og rollelek og tilrettelegging.

5.1. Flerspråklige barn

Flerspråklige barn har ulik språklig bakgrunn, og vokste opp med mer enn et språk

Det var ikke store forskjeller mellom informant A og B sine svar når det gjelder spørsmålet «hvem er de flerspråklige barna i din avdeling». Informant A sa at noen av de flerspråklige barna har foreldre med ulik språklig bakgrunn. I informant B sitt svar går det fram at de fleste flerspråklige barna på avdelingen vokste opp med mer enn et språk. Dette kan ses i forbindelse med det som er blitt skrevet i de ulike teorier om flerspråklige barn. «Barn med andre familiespråk enn norsk, omtales ofte som minoritetsspråklige barn» (Høigård, 2019, s.139). Det er ikke store forskjeller mellom Høigård og informant A og B sine forklaringer når det gjelder de flerspråklige barna.

De flerspråklige barna har forskjellig bakgrunn, og det er stor variasjon i hvordan barna mestrer den flerspråklige situasjonen (St.meld. nr.30 (2019-2020)). Denne meldingen ser på variasjon, og hvordan barn med forskjellig bakgrunn mestrer språket. I empirien sa informant A at selv om de fleste snakker noe norsk hjemme, er det ulikhet fra forelder til forelder når det gjelder hvor mye barn bruker «morsmålet» hjemme. Det er jo i henhold til hva Høigård også skriver. Situasjonen i Norge er at mange av flerspråklige barna snakker norsk mest (Høigård, 2019, s. 140). Grunnen til det kan være at barna sine språkmiljø er små. Barna har ikke et omfattende nok språkmiljø på foreldrenes språk. Derfor mestrer ikke barna alltid sine foreldres språk bedre enn de mestrer det norske språket (Høigård, 2019, s. 140). Før barna begynner i barnehagen, tilegnet de seg morsmålet som blir brukt i hjemmet. Barnet tilegner seg foreldrenes morsmål og norsk parallelt etterpå (Sjøvik, 2014, s.180). Informant B sa at disse barna har brukt norsk språk i barnehagen og hjemme, men også andre språk hjemme og i barnehagen. Her kan en se at barna bruker en blanding av norsk og andre språk. Kodeveksling er fagterminologien for språkblanding. Kodeveksling kan man finne hos flerspråklige barn som en naturlig del. I dag ser mange forskere på kodeveksling som er

et uttrykk for en effektiv og fleksibel bruk av språklige ressurser (Grover, 2018, referert i Høigård, 2019, s.142).

Informant B fortalte i tillegg at de på avdelingen av og til teller på ulike språk som barna og de ansatte kan. Høigård (2019) forklarer at: I barnehagen kan personalet møte alle barn med enkelte ord eller fraser fra barnets morsmål. Det er viktig for barnet. Det er også kjekt for hele barnegruppa at de for eksempel kan lære å si hei på de andre barnas språk. Barna kan og prøve å lære noen sanger, rim og regler, og å telle til ti på språk som er representert i barnegruppa. Det er en fin måte å synliggjøre språkmangfoldet på (s. 146). Det er jo positivt at de ansatte bruker flerspråklige barn som resurs. Det er også bra å lære ulike språk. Informant B sa også at de på avdelingen har hengt opp på veggen de ulike landene sine nasjonale flagg. I tillegg sa informant B at «vi vet om hvor mye som følger barns identitet på de små tingene som vi gjør i barnehagen». Identitet er noe vi selv utvikler og skaper i samspill med omgivelsene, men som ikke er medfødt (Larsen, A. K., og Slåtten, M. V., 2015, s.150). Mangfoldet i barnas språk og bakgrunn blir underkommunisert i mange barnehager. Hvis personer blir verdsatt, får anerkjennelse og identitetsbekreftelse, betyr det mye for de flerspråklige barna (Høigård, 2019, s. 146). I rammeplanen for barnehagen (2017), under kommunikasjon, språk og tekst (s.30), står det: I barnehagen skal personalet gjøre synlig det språklige og kulturelle mangfoldet, støtte barnas ulike kulturelle uttrykk og identiteter. De skal også fremme mangfoldet i kommunikasjon, språk og andre uttrykksformer. Det betyr at personalet i barnehagen må gjøre anerkjennelse og identitetsbekreftelse synlig for barna. For de flerspråklige barna betyr det mye at personer støtter og å gjør synlig det språklige og kulturelle mangfoldet.

5.2. Inkludering

Alle blir med, kjenner tilhørighet, deltar i felleskapet og får anerkjennelse av behov

Informant A og B svarte ikke så forskjellig når det gjelder begrepet inkludering. Informant A sa at alle blir med og kjenner tilhørighet til grupper av barn. Informant B sa at alle deltakere i felleskapet må få anerkjennelse av sine behov. De ulike teoriene skriver om inkludering på ulike måter. Ivar Morken (2016) forklarer at: Inkludering går ut på å ta vekk «skiluer» mellom mennesker. Det betyr at alle mennesker skal få mulighet til å delta i fellesskapet, få felles forståelse, likeverd, tilhørighet og sosial forankring i relasjoner

mellom mennesker (s.165). Empiriene og teoriene har alle stort søkelys på barnas tilhørighet, deltakelse i fellesskapet og anerkjennelse av barnas behov. I rammeplanen for barnehagen (2017), under barnehagens verdigrunnlag (s.10), står det: Det er viktige verdier som skal gjenspeiles i barnehagen for å møte individets behov for omsorg, trygghet, tilhørighet og anerkjennelse. Barna skal få del i og medvirke i fellesskapet. Slikt sett viser empirien i min oppgave at begge informantene nesten har like meninger om inkludering. Sjøvik (2014) forklarer at: Barnehagen skal være en oppvekst arena og læringsarena tilpasset alle barn, der inkludering skal være et av barnehagens overordna prinsipper (s. 38). Informant B sa i tillegg at inkludering medfører å ta hensyn til individuelle forskjeller, fordi barn har ulike behov. I Rammeplanen for barnehagene (2017), under barns medvirkning (s.21), står det: «Barnehagen må observere, og følge opp alle barns uttrykk og behov». Det betyr at alle som jobber i barnehagen må ta hensyn til alle barns ulike behov.

Alle barn har inkludering i dagens plan på ulike aktiviteter

Alle informantene har opplevelse av barnas inkludering på avdelingene sine. Informant A sa at alle barna blir inkludert i dagens plan for de ulike aktivitetene. Informant B sa at avdelingen har søkelys på inkludering nedfelt i årsplanen. I rammeplanen for barnehagen (2017), under likestilling og likeverd (s.12), står det: I aktivitetene i barnehagen skal alle ha like muligheter til å bli sett, hørt og oppmuntret til å delta i fellesskap. I tillegg sa informant A at de i inkluderingen spesielt hadde tatt hensyn til de flerspråklige barna som ikke hadde nok språkutvikling. Sjøvik (2014) forklarer at: I barnehagene i Norge er det mange barnegrupper med et stort språklig mangfold som personalet må forholde seg til. Derfor må barnehagen være en arena der også minoritetsspråklige barn får gode muligheter i sin språkutvikling (s.179). Informant B sa at de har mange ulike flerspråklige barn på avdelingen. Derfor trengs det å legge til rette for mer felleskap og sosialt samspill mellom barna. I rammeplanen for barnehagen (2017), under vennskap og fellesskap (s.19), står det: Vennskap og fellesskap utvikles gjennom sosialt samspill, og er en forutsetning for å arbeide godt sammen med andre. Det inkluderer ferdigheter, kunnskaper og holdninger. I barnehagen i Norge er det stort språklig mangfold, så personalet må jobbe mye med felleskap og sosialt samspill mellom barna.

5.3. Fravær av inkludering

Når barna selv ikke får medvirke eller delta, og ikke får anerkjent sitt behov

Informantene A og B svarte litt forskjellig på spørsmålet om fravær av inkludering. Når ansatte har tatt bestemmelse over hodene på andre, kunne fravær av inkludering skje, sa informanten A. Det hender at den ansatte må overtale et barn til å handle mot sin stadig sterkere vilje til barnets beste (Einar Sundsdal, 2016, s. 225). Den ansatte har et ansvar for oppdragelse. Samtidig skal barnas behov og rett til stimulans av selvstendig utvikling ivaretas. Hvis barn ikke får være med i aktiviteten, mister de muligheten som barna ville ha, og det blir fravær av inkludering, sa informant A. Informant B sa også at fravær av inkludering kunne komme når voksne ikke gir anerkjennelse av barnas behov. Johansson E. er en av flere som skriver om hvordan voksne forstår, møter og forholder seg til barn som personer (Johansson, E., 2013, s.56). Noe som er viktig innenfor dette er å la barn få medvirkning i egen hverdag. Det vil si at de kan være med på å bestemme ting som inkluderer deres liv. Det vises både til barnehageloven, grunnloven og FNs barnekonvensjon om barns rett til å medvirke i egen hverdag. I rammeplanen for barnehagen (2017), under barns medvirkning (s.21), står det: For å ivareta barnas rett til medvirkning må barnehagen planlegge tiltak som er med i den daglige aktiviteten.

Grunner til fravær av inkludering – Informant A og B

Det kan være mange grunner til at et enkelt barn får fravær av inkludering. Informantene A og B forklarte grunnen til fravær av inkludering på litt forskjellige måter. Informant A forklarte at et enkelt barn selv kan gå ut av en aktivitet, og at det også kan være slik at ikke alle barna har lyst til å være sammen med barnet. Barnet får dermed ikke være med i aktiviteten av de andre barna, og det blir fravær av inkludering. Johansson, E. et al. (2015) forklarer at: I ulike situasjoner må de ansatte medvirke til at barna i gruppen får omtrent like mye oppmerksomhet og bekreftelse (s. 218). Det betyr at når et barn ikke har fått være med i aktiviteten med de andre barna, da blir det fravær av inkludering. Informant B sa at fravær av inkludering kan skje også for de veldig stille barna, og de som ikke har hatt nok språkutvikling. Et stille barn har lettere for å komme ut av en barnegruppe, eller bli glemt og få lite rom. Stangeland E. B., et al. viser i sin artikkel til hvorfor barn med svake språklige ferdigheter faller utenfor lek i barnehagen. I artikkelen synliggjøres det et behov for mer kunnskap om barna. I artikkelen ifølge Deleau (2012) er det en nær blanding mellom den

språklige utviklingen og utviklingen av evne til å ta andres perspektiv (theory of mind) (Stangeland E. B., et al., 2014, s. 42).

5.4. Rollelek og tilrettelegging

I rollelek kan barn ta en karakter og leke seg litt vekk fra her og nå situasjon

I empirien definerte informantene A og B rolleleken på ulike måter. Ifølge informanten A kan barn i rolleleken ta en karakter, eller gjør noe levende gjennom å være aktive i rollelek.

Høigård (2019) forklarer at: I rolleleken vil barna endre rollepersonlighet gjennom fantasien i tid, sted, gjenstander og omgivelser til noe annet enn de er i virkeligheten. Det kan for eksempel være familielek, dyrelek, og så videre (s.66). Informant B sa at rollelek er fantasi der barn kan klare å leke seg litt vekk fra her og nå situasjoner. Öhman M. beskriver hvordan barn i rolleleken gjerne de ser på verden akkurat her og nå (Öhman, M., 2012, s. 100).

I rollelek kan barn delta, bli aktive, og få sosial utvikling

Informant A sa at når noen barn har vanskelig med å komme med i leken, kan rollelek gi dem muligheter til å delta i roller. Öhman M. skriver at en av lekens egenverdier er velværefølelser når barns opplevelse står i sentrum. Når barn leker med i andre barnegrupper, medfører det mer aktiv deltakelse i fellesskapet (Guss 2010, referert i Öhman, 2011, s.100). En av de leker som har vært veldig viktig for barnas sosiale, emosjonelle og kognitive utvikling er rolleleken (Høigård, 2019 s. 70). Her kan man se at hvis et enkelt barn har vanskelig med å komme inn i leken, kan den sosiale rolleleken motivere et enkelt barn til å være med. I gode rolleleker kan et enkelt barn reise seg opp selv, og leke sammen med andre barn innenfor gruppen, sa informant A. Her kan vi se hvordan rollelek inviterte alle barna i rolleleken. Öhman M. (2012) skriver at: I den sosiale rolleleken leker barna sine roller ute fra egne erfaringer. Det kan for eksempel være om familie- og hjemrelaterte temaer som å spise, handle, gå og legge seg og så videre (s.134). I dag legges det mye vekt på det sosiale samspillet med andre. Piaget mener at barnets utforskning av ting gjør at barnets kognitive evner utvikles. Det er vanlig for barn å utforske de ting og fenomener som finnes rundt dem (Öhman, M., 2012, s.96). Derfor må vi jobbe mye for å få barn til å bli aktive i rolleleken.

Rollelek, språkutvikling, involvering og samhold

Rolleleken er viktig for språkutviklingen og skaper samhold ved å involvere barn, sa informant A. Høigård (2019) forklarer at: Fra et språkutviklingssynspunkt er rolleleken den viktigste formen for lek. Barn blir annerledes i rolleleken, og det snakker og oppfører seg i handling med sin rollepersonlighet (s.66). Det betyr da at barn spiller en annen person og snakker ulike personer sin rolle og bruker ulike ord, og på den måten kunne bidra til utvikling av barnas språk. Informant B forklarte at rollelek er en kjempestor arena for barn sin språkutvikling, felles inkludering og deltagelse. Høigård (2019) forklarer at: I rolleleken skaper barna en fiksjon «(oppdiktet verden)» som de selv er inne i. Ved hjelp av språket diktes det videre, og variasjoner skapes. Det er språket som støtter rolleleken (s.66). Det betyr at hvis barn dikter med ord og ved hjelp av språk, så kan språket utvikles gjennom rolleleken. Av den grunn er det viktig å involvere barn i rollelek, og jobbe mye med felles inkludering.

Rollelek bidrar til å opparbeide tilhørighet og skape indre bilder

Informant A sa at rollelek er spesielt viktig for barna for å kunne opparbeide seg en tilhørighet til sine lekekamerater og ansatte. Öhman M. (2011) skriver at: De fleste barn søker mer eller mindre konstant etter mulige lekekamerater. Å få være med og leke, og ha noen å være sammen med, er noe mange barn gir uttrykk for er vesentlig i deres tilværelse (s.107). Barn uttrykker sin tilhørighet på forskjellige måter, ofte gjennom å referere til likhet, som å like de samme lekene eller dele en interesse. De gir hverandre bekræftelse, ser og smiler til hverandre, tar til seg den andres forslag, prøver å forstå og dele indre bilder, tar hverandre på alvor, og utvikler fellesskap og nærhet (Öhman, M., 2011, s.107). Det er jo i rollelek flest barn søker sine lekekamerater og andre barn eller ansatte. Informant B sa at rollelek har kjempeviktig betydning for å greie å skape indre bilder. Likeledes skriver Öhman M. at i rollelek kan barn være med å skape, dele indre bilder, og utvikle fellesskap og nærhet til hverandre. De kan finne glede med å invitere flere barn i sin gruppe. Det er derimot vanlig at de etablerer mer varige leke relasjoner med bare noen få barn som de regelmessig deler lekeverdener med (Corsaro, 2003, referert i Öhman, 2011, s.106). Her kan vi se hvordan barna utvikler fellesskap og deler indre bilder.

Rollelek viktigst for de flerspråklige barna og de stille barna som kan falle utenfor

Informant A sa at rollelek er spesielt viktig for de flerspråklige barn som på grunn av språket kunne faller utenfor lekegrupper, og de stille barna. Hvis noen av barna ikke vil leke med et eller flere barn, må de ansatte sette i gang en rollelek og gi støtte. Barna vil da gjerne ha en plass i rolleleken, sa informant A. Høigård (2019) forklarer at: Barn deltar lite i rollelek hvis de har svake språklige ferdigheter, eller problemer med det sosiale eller emosjonelle. Disse barna får gjerne leke i lavstatusroller som for eksempel baby eller hund. Det kan også være slik at noen barn kan være rastløse og ukonsentrert i rolleleken slik at leken fort går i stå. (s.70). Voksne er viktige som modeller for rollelek. Barna får jo mange muligheter gjennom deltakelse i rollelek, spesielt de flerspråklige barna som lettere faller ut av gruppeleker. Høigård (2019) forklarer at: Barn kan være ulike lekefigurer i rollelek, for eksempel lekedyr, dokker, flyttbare figurer på en berøringstavle, der barn snakker og styrer figurene. Denne type lek kaller Høigård «rolleleik med figurer» (s.66). Informant B sa at hvis noen barn trenger mer støtte fra ansatte, så kan de ansatte observere og sette seg inn i rolleleken, og styre situasjonen slik at barna blir klar til å delta. På den måten sørger de for at barnet ikke faller utenfor i leken, sa informant B. Öhman, M. (2011) forklarer at: Det er ulike deltakelser av læreren i barns lek, fra aktiv innblanding til nærobservasjon av barnas lek. Noen lærere kan for eksempel komme med forslag som utvikler eller fordyper leken. Læreren kan sørge for at barna har egnede materialer eller andre leke ressurser (s.239). Det er jo på den annen side barna sine språkferdigheter som er viktige for hvor lite eller mye den ansatte læreren trenger å involvere seg i rolleleken. Høigård (2019) forklarer at: For å kunne forstå og følge opp andre barns sine initiativ til rollelek, og selv kunne ta slike initiativ, er barnets språkferdigheter viktige (s.66). Det betyr altså at dersom barn ikke forstår lekespråket godt nok, kan det bli problemer med å få innpass i rolleleken med andre barn. Barn bør både være i stand til å kunne høre etter og forstå hva de andre sier i leken. De bør også kunne svare relevant og holde fast på emnet for rolleleken over tid. Informant A sa ansatte kan støtte barna med ord eller med andre ting for å få til inkludering i rolleleken. Vi må her delta aktivt i rolleleken, og passe på at alle barna blir inkludert.

Barn kan leke rollelek over alt eller alene, sa informant A. Når barn leker alene eller sammen, skaper og bygger de opp en lekeverden (Öhman, 2011, s.102). Stavangerundersøkelsen har funnet at noen barn vill leke alene og trekke seg bort ifra barnas lekegrupper; det må måles at barns sosiale behov vil variere fra individ til individ (Stangeland E. B., et al., 2014, s.107).

Informant B sa at «vi» jobbet nære barn i grupper, ikke bare som observatører, ikke bare ved å sitte ved siden av og se på. Vi går inn og blir med hele veien, og vi er deltakere i rolleleken. Ansatte må ha tid til å engasjere seg. På den måten kunne barn få anerkjennelse av sine behov, sa informant B. Det betyr at voksne først observerte barna i rolleleken, hva barna holdt på med, og etter å ha snakket og spurt barna, gikk de inn og deltok aktivt. Öhman, M. (2011) forklarer at: Barn foretrekker å leke med andre barn. Dersom et barn ikke mestrer lekens ferdigheter, kan barnet å bli stenget ute barnet fra leken (s.99). Ansatte må også gå forsiktig fram hvis de vil hjelpe barn i rollelek. Informant B sa også at vi må se behovet for anerkjennelse; at barna få lov til å medvirke i prosessen. Det er viktig at voksne kjenner språkkodene hvis de vil hjelpe barn i rolleleken (Høigård, 2019, s.68). Hvis voksne ikke kjenner språkkodene i rolleleken godt nok, blir barna fort sinte, og leken blir ødelagt. Barna leker altså som de vil, alene og med andre barn, uten at voksne blander seg for mye inn. "Leken er barnets måte å lære å kjenne verden på, og øve på samspill med andre, og at leken derfor skal være fri fra voksenstyring" (Öhman, M., 2012. s.17). På grunn av barns sosiale behov varierer fra barn til barn, kan derfor barna leke rollelek over alt sammen med andre eller alene. I barnehagen kan barn både oppleve glede i rollelek alene og sammen med andre.

Pedagogisk leder legger til rette rollelek til barn på avdeling

Informant A og B legger til rette rollelek for barna i sine avdelinger på ulike måter. Informant A sa at «vi» laget ukeplaner og dagsplaner innrettet med tanke på inkludering. Pedagogene i informant B sin barnehage hadde jevnlig møter, og inkludering av flerspråklige var med i årsplanen. Öhman, M. (2011) forklarer at: Hvis de ytre forutsetningene for lek er gode, blir det et godt klima i barnegruppen. Læreren må ha kunnskap om barn sin evne til å bestemme hvor interessert barna blir i rollelek (s.239). Det er jo viktig å lage planer for å involvere alle barna i rollelek, og kjenne barns bakgrunn og nivå. Informant A sa at vi legger til rette rollelek gjennom at «vi» deler alle barna inn i små grupper. I mindre grupper kan barn lettere bli sett, få en mer sentral rolle, ønske å delta i rolleleken, og det er lettere å få hjelp av ansatte. I store grupper kan det være vanskeligere for barn å delta, sa informant A. Det er mer krevende å tilfredsstille alle barns behov i store grupper. Öhman, M. (2011) forklarer at: Lærere kan la seg inspirere av ulike lekestøtteprogrammer når gruppeleken ikke fungerer i gruppen. I den aktuelle gruppen blir støtten avpasset etter barnas behov og utviklingspotensial, men det er også viktig å først studere forutsetningene for leken (s.233).

Det betyr at vi må være forsiktig og aktpågivende når vi deler alle barna inn i små grupper. Det er slik at vi må passe på barnas sine behov og utviklingspotensial når vi deler opp i små grupper. Informant B sa at det spesielt er behov for å følge de flerspråklige barna på det som gjelder medvirkning. Det er for eksempel viktig at barna får kjennskap til sin kultur. I rammeplanen for barnehagen (2017), under pedagogisk leder (s.12), står det: «Barnehagen skal bruke mangfoldet som en ressurs i det pedagogiske arbeidet og støtte, styrke og følge opp barna ut fra deres egne kulturelle og individuelle forutsetninger».

Informant A sa at et barn kan leke rolleleker selv i starten, og engasjere voksne og andre. Det er jo det barna selv gjør i rollelek til å begynne med uten at voksne legger til rette. Informant B gav et veldig godt eksempel på hva de hadde gjort på avdelingen i rollelek ved at pedagogisk ledere kunne ha mulighet for å gi anerkjennelse gjennom inkludering i rollelek. Öhman, M. (2011) forklarer at: Et godt lekeklima handler om å ha gode fysisk rom og holdningen til lek. Det handler også om å respektere leken og rammene for den. Da lærer vi barnet å respektere andre barns lek (s.243). Hvis ansatte har gitt tid og rom til barna i leken, så ville de kunne oppleve å få mer ros og oppmerksomhet. Etter vært blir barna mer inkludert i de ulike aktivitetene eller rollelekene, og lærer å respektere hverandre.

6. Avslutning

I løpet av denne oppgaven har jeg lært mye av de to pedagogiske lederne eller informantene A og B. Jeg har også lest masse teori i sammenheng med denne bacheloroppgaven. Hovedintervjuene var om inkludering blant flerspråklige barn i rollelek. Av empirien til informantene A og B går det fram at begge mener at rolleleken, organisert i mindre grupper, er et veldig viktig verktøy for å få til inkludering. Det gjelder ikke minst for de flerspråklige barna i barnehagen. Det stemmer også godt med de ulike teoriene på området. Pedagogiske ledere og ansatte må stadig tenke på hvor mye de skal jobbe med inkludering av flerspråklige barn gjennom rollelek. De viktige rollekene er med på å utvikle barns sosiale, språklige, emosjonelle, kognitive ferdigheter og evnen til å løse problemer. Barn lærer hvordan de skal forholde seg til andre barn, og det er et viktig utgangspunkt og bidrag til fellesskapsfølelse, samtaler, inkludering, respekt, diskutering, resonnering og argumentering. Ansatte i barnehagen skal være gode rollemodeller, og legge til rette for et inkluderende miljø i barnehagen. De ansatte i barnehagen skal bruke de flerspråklige barna som en ressurs.

7. Litteraturliste

Dalland, O. (2020). Metode og oppgaveskriving (utg. 7.). Gyldendal.

Johansson, E., Fugelsnes, K., Mørkeseth, I. E., Røthle, M., Tofteland, B. & Zachrisen, B. (2015). Verdipedagogikk i barnehagen. Universitetsforlaget.

Johansson, E. (2013). Små barns læring: Møter mellom barn og voksne i barnehagen. Gyldendal akademisk.

Høigård, Anne. (2019). Barns språkutvikling. Muntlig og skriftlig. Universitetsforlaget.

Kompendium – BULL 1: Greve, A. (2014) Barns vennskap og jevnaldningsrelasjoner.

Kunnskapsdepartementet. (2017). Rammeplan for barnehagen: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver.

Larsen, A. K. & Slåtten, M. V. (2015). En bok om oppvekst: Samfunnsfag for barnehagelærere (4. utg.). Fagbokforlaget.

Meld. St. 20 (2019–2020). Omorganisering av ABM utvikling. Kulturdepartementet.

[Meld. St. 20 \(2019–2020\) - regjeringen.no](#)

Stangeland, E. B., Wagner, Å. K. og Reikerås, E. K. L. (2014). Enspråklige og flerspråklige barns språklige og sosiale fungering i barnehagen. I Skriv! Les! 2. Artikler fra den andre nordiske konferansen om skriving, lesing og literacy.

Öhman, M. (2012). Det viktigste er å få leke. Pedagogisk Forum.

8. Vedlegg

8.1. Intervjuguide

Intervjuguide		
«Hvordan tilrettelegger pedagogisk leder for å inkludere flerspråklige barn i rollelek?»		
Relevante temaer/undertemaene	Spørsmål	Stikkord for mulige oppfølgingsspørsmål
Bakgrunn	<ul style="list-style-type: none">- Hvilken stilling har du i barnehagen?- Hva slags utdanning har du?- Hvilken aldersgruppe jobber du med?	
Flerspråklige barn	1. Hvem er de flerspråklige barna i deres avdeling?	
Inkludering og fravær av inkludering	<ul style="list-style-type: none">2. Hva betyr inkludering for deg?3. Hva legger du i begrepet fravær av inkludering?4. Hvilke grunner kan det være til at et barn ikke blir inkludert?	<ul style="list-style-type: none">- Hvordan opplevde du selv inkluderingen av barn, og fravær av inkludering av barn på din avdeling?- Kan du gi meg noen eksempler på dette
Rollelek og tilrettelegging	<ul style="list-style-type: none">5. Hva betyr rollelek for deg?6. Hvorfor er det viktig å jobbe med rollelek? Hva kan barn få gjennom rollelek?7. Hvordan kan tilrettelegging av rollelek avgjøre om flerspråklige barn blir inkludert på din avdeling?8. Hva tenker du om de andre ansatte sine kunnskaper om inkludering av flerspråklige barn i rollelek?	<ul style="list-style-type: none">- Legger dere planer for aktiv integrering, eller skjer det mer spontant?
Avsluttende spørsmål	Har du noen mer som du ønsker å ta opp her?	

8.2. Somtykkeskjema

Vil du delta i Forskningsprosjektet *Hverdagspraksiser*?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å involvere barnehagelærerstudenter i forskning som bidrar til mer kunnskap om hverdagspraksiser som fremmer lek, kommunikasjon og tilhørighet i barnehagen. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Gjennom *Hverdagspraksiser* skal barnehagelærerstudentenes Bacheloroppgaver knyttes til forskning som skjer ved Universitetet i Stavanger ved Institutt for barnehagelærerutdanningen, og det nasjonale barnehageforskningssenteret FILIORUM¹ finansiert av Norges Forskningsråd. Det overordnede målet for alle Bacheloroppgavene er å få mer kunnskap om hverdagspraksiser i barnehagen innenfor temaene: digital kompetanse, lek, tilhørighet/mangfold, kreativitet, bærekraft og ledelse. Problemstillingene vil variere innen rammen av de tematiske områdene.

Studentenes Bachelorsoppgaver tilsvarer 15 studiepoeng (¼ studieår) og datagrunnlaget de bygger oppgavene sine på er korte observasjoner i barnehagen, intervjuer, eller spørreskjema. Dataene som samles inn skal i første rekke brukes til studentenes Bacheloroppgaver, men vi vil også i dette brevet spørre om lov til å bruke dataene videre i forskning i FILIORUM – Senter for barnehageforskning.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Universitetet i Stavanger (UiS) ved Institutt for barnehagelærerutdanning og FILIORUM – Senter for barnehageforskning er ansvarlige for prosjektet. Samarbeidspartnere er barnehageeiere i Rogaland som har kommet med ønsker om tema de vil ha belyst gjennom studentenes Bacheloroppgaver.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål om å delta i prosjektet fordi du arbeider i en barnehage eid av en av våre samarbeidspartnere i prosjektet. Barnehageeier har valgt ut barnehagen du arbeider i til å være med i prosjektet. Spørsmål om deltakelse sendes til alle ansatte i denne barnehagen som er aktuelle for studentenes problemstillinger. Det er ikke sikkert du vil inngå i datainnsamlingen, selv om du gir tillatelse.

Hva innebærer det for deg å delta?

¹ <https://www.uis.no/forskning-og-ph-d/forskningssentre/filiorum-senter-for-barnehageforskning/>

Ved å delta i prosjektet vil barnehagelærerstudenter ved UiS få mulighet til å besvare problemstillinger i sine Bacheloroppgaver gjennom tilgang til praksisfeltet som videre bidrar til forskning om hverdagspraksiser i barnehagen.

Metoder som vil bli brukt er ikke- deltakende observasjon, deltakende observasjon, intervju og spørreskjema. Ikke-deltakende observasjon betyr at studenten er tilstede og observerer barn og ansatte i barnehagen uten at de selv deltar aktivt i det som foregår. Deltakende observasjon er nødvendig når studentene skal prøve ut didaktisk opplegg sammen med ansatte og barn i barnehagen. Det er ikke lov å gjøre lyd- eller videoopptak. Opplysningene registreres gjennom studentenes notater som vil være anonymisert og oppbevart på sikker maskinvare. I den ferdige oppgaven vil det ikke være mulig å gjenkjenne barn, ansatte eller barnehagen dataene er samlet inn i. Det er kun studenten som har opplysninger om dette. Studenten har taushetsplikt, og ingen, heller ikke veileder, vil vite hvilke barn eller hvilken barnehage dette dreier seg om. I de tilfeller observasjon i barnehagen er aktuelt vil

studenten forholde seg til gjeldende korona-restriksjoner og smittevernsprosedyrer. Gjennom spørreskjema eller intervju med ansatte vil det ikke åpnes for spørsmål om enkeltbarn.

Ved intervju er det kun tillatt å skrive notater, mens spørreskjema fylles ut og registreres elektronisk. Det kan i noen tilfeller være aktuelt å lagre data innsamlet via intervju, spørreskjema, eller observasjon, til videre forskning i FILIORUM. Data lagres på sikker server og krever tillatelse av involverte.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger og data samlet inn om deg vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

I tilfeller der det gjøres observasjon av ansatte i barnehagen vil kun de ansatte som har gitt samtykke bli observert. Samtlige ansatte som skal intervjues må ha gitt tillatelse til dette. I gruppeintervju må alle som intervjues ha gitt slik tillatelse. Det skal ikke gjøres lyd-, bilde- eller videoopptak.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrevet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Det er kun student som vil ha tilgang til opplysninger om ditt navn, hvilken barnehage du arbeider i, og andre detaljer knyttet til datainnsamlingen. Veileder og prosjektgruppe ved UiS vil ha tilgang

til anonymiserte data som samles inn. Deltakere vil ikke kunne gjenkjennes hverken i Bacheloroppgaven til studentene eller i eventuelle andre publikasjoner der dataene brukes.

Alle data vil ivaretas gjennom sikker lagring i tråd med UiS retningslinjer, og vil anonymiseres slik at opplysningene ikke vil kunne spores tilbake til kilden. Dette kan gjøres ved at barna/barnehageansatte/barnehagen får fiktive navn eventuelt nummer. Dataene oppbevares på tilgangsbegrenset og passordbeskyttet maskinvare.

Barnehageeierne som har deltatt i prosjektet vil kun få tilgang til resultater gjennom studentenes Bacheloroppgaver der ansatte, barn, og barnehager er anonyme.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres innen Bacheloroppgaven er godkjent slik at ingen data kan spores tilbake til kilden, noe som etter planen er februar 2022.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet (etter at data er samlet inn, men før oppgaven er avsluttet og dataene anonymisert), har du rett til:

- innsyn i data og personopplysninger som er registrert om deg. Du har også rett til å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet og eventuelt slettet opplysninger om deg,
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Etter at anonymisering er foretatt kan du ikke identifiseres i datamaterialet og det vil derfor ikke være mulig å hente ut data om deg.

Ønsker du mer informasjon om datainnsamlingen, kan dette fås ved henvendelse til prosjektansvarlig ved UiS (se kontaktinformasjon på samtykkeskjema).

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg? Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Universitetet i Stavanger har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Institutt for barnehagelærerutdanning/FILIORUM, Universitetet i Stavanger ved professor/senterleder FILIORUM Elin Reikerås elin.reikeraas@uis.no, eller administrativ koordinator FILIORUM Secilie Schelbred filiorum@uis.no

- Vårt personvernombud: Rolf Jegervatn rolf.jegervatn@uis.no

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Elin Reikerås

Secilie Schelbred

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *Hverdagspraksiser*, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i observasjon i barnehagen
- å delta i intervju og/eller spørreskjema

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles i henhold til de tillatelser jeg har gitt ovenfor.

----- (Signert av
prosjektdeltaker, dato)